

National Library
of Sweden

Datum/Date
2017-10-04

Dnr/Ref.no.
1.32017-562

Justitiedepartementet
Grundlagsenheten
103 33 STOCKHOLM

Remissvar över betänkandet ”Meddelarskyddslagen - fler verksamheter med stärkt meddelarskydd” ”(SOU2017:41)”

Kungliga biblioteket har tagit del betänkandet. KBs yttrande begränsas till den del som rör privat bedriven biblioteksverksamhet.

Utredningen föreslår att ett stärkt meddelarskydd inte införs för offentligt finansierad men privat bedriven biblioteksverksamhet som inte redan omfattas av ett stärkt meddelarskydd. Som skäl anges att det är för få bibliotek som drivs i privat regi och att intresset minskat för att bedriva sådan verksamhet.

Kungliga biblioteket anser att ett stärkt meddelarskydd bör gälla offentligt finansierad men privat bedriven biblioteksverksamhet som inte redan omfattas av ett stärkt meddelarskydd av de skäl som anges nedan.

Utredningens ingång till sina slutsatser är att meddelarfrihetens syfte är det ska vara möjligt att lämna upplysningar om missförhållanden i hur skattemedel används. Så är det ju, men meddelarfriheten har också till syfte att garantera allmänhetens demokratiska fri- och rättigheter i ett bredare perspektiv. Utredningen behandlar inte allmänhetens rätt till information, rätten till anonymitet, skyddet för biblioteksanvändarnas lån, informationssökningar eller skydd mot kränkningar av den personliga integriteten genom otillåten behandling av personuppgifter.

Det allmänna biblioteksväsendet har en särskild uppgift. De bibliotek som ingår i allmänna biblioteksväsendet framgår av bibliotekslagen (2013:801). Många av dem omfattas redan av meddelarskydd vilket utredningen konstaterar.

I 2 § anges det allmänna biblioteksväsendets ändamål:

”Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

POST / MAIL
Box 5039
SE-102 41 Stockholm
SWEDEN

BESÖK / VISITS
Humlegården,
Stockholm
Karlavägen 100,
Stockholm

TEL / PHONE
+46 10 709 30 00

FAX
+46 10 709 39 25

E-POST / MAIL / WEB
kungl.biblioteket@kb.se
www.kb.se
Org.nr. 202100-1710

National Library
of Sweden

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.”

Yttrandefriheten och informationsfriheten är ytterst reglerad i regeringsformen. Rättigheterna är också garanterade i europa-konventionen om de mänskliga rättigheterna som är svensk lag.

Informationsfriheten och rätten till anonymitet säkras också i offentlighets- och sekretesslagens 40 kap 3§. Sekretess gäller i biblioteksverksamhet för uppgift i register om en enskilds lån, reservation eller annan form av beställning, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon närstående till denne lider men. I prop. 2106/17: 208 föreslås ett utvidgat skydd för enskildas användning av informationsteknik i bibliotek se s 78-83.

Privata företag omfattas dock inte av tryckfrihetsförordningens regler om allmänna handlingar och då inte heller av offentlighets och sekretesslagen.

Begränsningar i rätten att behandla personuppgifter i syfte att värna den personliga integriteten finns i personuppgiftslagen 1998:204 och fr.om. maj 2018 i Dataskyddsförordningen. Behandling kräver den behandlades tillstånd om det inte är en nödvändig behandling t.ex. för att uppfylla ett avtal. Behandling får dock inte ske för annat ändamål än de samlats in för. Behandling av s.k. känsliga personuppgifter är enligt huvudregeln förbjudet 13 § PUL. Känsliga personuppgifter är uppgifter om ras eller etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse, medlemskap i fackförening. Det är också förbjudet att behandla sådana personuppgifter som rör hälsa eller sexualliv.

Genom digitaliseringen av biblioteksresurser ökar mängden data som kan behandlas. Många tjänster som biblioteken använder tillhandahålls av kommersiella aktörer.

I brist på lagreglering måste biblioteksanvändarnas anonymitet och integritet garanteras i avtal, vilket då blir en del i en affärsuppgörelse och ett privaträttsligt rättsförhållande. Meddelarfriheten blir kompletterande kontrollfunktion.

Om det bara är antalet bibliotek som är relevant uppkommer dessutom frågan när den kritiska massa uppnås som ska motivera ett stärkt

National Library
of Sweden

meddelarskydd. Är det det totala antalet i landet, är det när en kommun helt lägger ut hela biblioteksverksamheten på en privat aktör, är det då någon skillnad på områden där det är långt mellan bibliotek och svårare att använda andra kommuners bibliotek och på t.ex. Stockholmsområdet där kommunerna ligger tätare?

Det är lättare att upphandla eller överföra biblioteksverksamhet i privat regi än att införa en lagbestämmelse om förstärkt meddelarskydd när den kritiska massan uppnåtts. Det är inte alls givet att intresset är minskande. Nacka kommun kommer från den 1 januari 2019 inte att ha några kommunalt drivna folkbibliotek. Driften kommer att ske av två aktiebolag.

Det går inte att undvika en skönsmässig bedömning för när den kritiska massa uppnåtts som gör att allmänhetens informationsfrihet ska skyddas. Skadan är redan skedd om ett bibliotek missbrukar användarnas rätt till anonymitet och personlig integritet vid ett tillfälle.

Sammanfattningsvis konstaterar KB att biblioteksanvändarnas användning av biblioteksresurser omfattas av ett starkt skyddsintresse, ett skyddsintresse som inte med automatik gäller privat bedriven biblioteksverksamhet. Skyddsintresset är inte beroende av antal bibliotek eller antal sökningar i informationssystem eller antal lån.

Kungliga bibliotekets uppfattning är att offentligt finansierad men privat bedriven biblioteksverksamhet ska omfattas av samma regler om meddelarskydd som de offentligt drivna. Anställdas meddelarfrihet garanterar bibliotekens roll för demokrati, utbildning, tillgänglighet och digitalisering d.v.s att vara den femte statsmakten. Se Kap 3 "Biblioteken- en femte funktion i den demokratiska rättsstaten" av Johan Hirschfeldt. "Den femte statsmakten" skrift utgiven av Kungliga biblioteket/sekretariatet för Nationell biblioteksstrategi ,dnr 1.1.5-2017-583. Linköping 2017

Gunilla Herdenberg
Riksbibliotekarie

Mats Niklasson
Verksjurist
Föredragande

National Library
of Sweden